

תוכן עניינים

2	מבוא
3	פרק ראשון: מקורות ראשוניים להכרת התקופה
7	בעיית המקורות של חקר התקופה
8	מוסד העבדות ברומא
9	סיבות למרד
10	התמודדות רומא עם המרד
11	תוצאות המרד
12	פרק שני: מרידה שנייה
12	סיבות למרד
14	התמודדות רומא עם המרד
16	תוצאות המרד
17	פרק שלישי: מרידה שלישית- מרד ספרטקוס
17	סיבות למרד
19	התמודדות רומא עם המרד
20	תוצאות המרד
21	דיון
24	סיכום

26 ..... ביבליוגרפיה

מבוא

מוסד העבדות היה גורם חשוב בכלכלה ובחברה של העולם העתיק. לא ברור מתי מוסד זה החל להיות נפוץ בעולם אולם קיימות עדויות כי הוא היה קיים כבר בתקופות עתיקות ביותר. העבדים הגיעו למצב הזה מסיבות כלכליות, תבוסה במלחמה וסיבות אחרות. רומא, אולי יותר מכל מעצמה אחרת, התבססה באופן מהותי על מוסד העבדות וחלק לא קטן מצמיחתה התאפשר משום שהיא הייתה יכולה להרשות לעצמה מפעלים חשובים בעזרת כוח האדם הזול של העבדים. מוסד זה גרם לחיי העבדים להיות קשים ביותר, ולהותיר להם תקווה מעטה לעתיד.

משום כך הם מרדו מספר פעמים, באימפריה חזקה בעלת צבא אדיר שהיה כמעט בלתי אפשרי לנצח אותו. בין המרידות הללו, הייתה תקופה אחת בולטת אשר התרחשו בה שלוש מרידות עיקריות אותם אסקור בעבודה זאת. יש לציין כי למרות הבעיות הקשות שחוללו המרידות הללו בחברה הרומית והמאמצים הרבים אשר נעשו על מנת למגר את המרידות הללו, המדיניות החברתית מעמדית הרומית בנוגע למעמד העבדים לא השתנה באופן מהותי בעקבות המרידות הללו. רומא טיפלה במרידות הללו ביד קשה והוציאה להורג את כל העבדים המורדים, לרוב בצורה אכזרית באופן בולט. שאלה זו חשובה מאחר והמורדים במרידות השונות ידעו את גורל העבדים במרידות הקדומות ולמרות זאת גורל זה לא מנע מהם למרוד שוב ברומא, ולסכן את חייהם בצורה מוחלטת.

עבודה זו תבקש להשוות בין שלוש מרידות העבדים הגדולות ברומא, מבחינת הסיבה למרידה, הצלחת המרידה והדרך שבה רומא התמודדה עם המרידה, על מנת להבין את הנסיבות שהביאו את אותם העבדים למרוד מרד שהוא כמעט חסר סיכוי ואשר כישלון שלו יגרור בוודאי מוות אכזרי. ראשית אעסוק במקורות הראשוניים מן התקופה אשר מלמדים אותנו על אותן המרידות ועל מהלכם. אנסה לבחון מי מבין המקורות יכול להיחשב מהימן יותר ואת מי עלינו להתייחס בזהירות רבה משום הדרך שבא הוא מתאר את הדברים. לאחר תיאור של המקורות והבעיות שהם מעלות עמן אתאר את המרידות עצמן. הפרק השני יעסוק בתיאור המרידה הראשונה, הפרק השלישי יעסוק בתיאור המרידה השנייה והפרק הרביעי יעסוק במרד הגדול מכולם, מרד ספרטקוס, או מרידת העבדים השלישית. לאחר סקירה זו אערוך דיון קצר אשר ינסה להבין מדוע אותם העבדים מרדו ברומא למרות שבאופן ממשי לא היה להם סיכוי של ממש לעמוד מול כוחות רומא לאורך זמן. מדוע הם החליטו למרוד למרות שידעו כי אם ניסיון המרידה יכשל, סופם יהיה מוות על ידי חיות טרף או בצליבה. לבסוף אסכם את העבודה ואנסה לענות באופן ישיר על שאלת המחקר:

”מה גרם לתופעת המרידות של עבדים ברומא בתקופת שלוש המרידות הגדולות?”

פרק ראשון: מקורות ראשוניים להכרת התקופה

חלק זה יתאר את ההיסטוריונים והכתובים אשר חיו במהלך תקופת המרידות או בתקופות קרובות אליה והכירו או שמעו על האירועים ממקור ראשון. לצדם של המקורות הראשוניים קיימים גם מקורות משני, שהם מקורות עתיקים אשר נכתבו לאחר האירועים ומחקרים מודרניים אשר חקרו את הנושא. לצד תיאור של התקופה בה חיו והחיבורים אותם כתבו יש לתת חשיבות גם למידת המהימנות שלהם באופן כללי ולמידת המהימנות של הכתבים שלהם בנושא באופן ספציפי. לפני שאתאר את המקורות יש להזכיר בקצרה את ההקשר הרומי של התמורות אשר התרחשו ברומא מבחינת כמות העבדים אשר נמצאו באימפריה ואשר שינו את הדמוגרפיה ברומא.

שלושה גורמים עיקריים אשר השפיעו בעיקר על מצבה של רומא מבחינה דמוגרפית. האחד הוא המלחמות של רומא והשירות הצבאי של אזרחי רומא, ייבוא עבדים לאיטליה בעקבות המלחמות וממקורות אחרים והפיכת חלק מהם לאזרחים והשימוש באדמת הציבור על מנת לפתור בעיות פרנסה של חיילים משוחררים¹. ברומא יכלו אנשים לשעבד את גופם כערבון להלוואה עד אשר תופעה זו נעלמה כתוצאה מן המאבק בין הפבלאים ולפאטריקים. עובד ששוחר באופן רשמי קיבל מידית את האזרחות הרומית וצאצאיו היו חופשיים לגמרי². המלחמות של רומא במאות השלישית ובשנייה, זמן לא רב לפני תחילת האירועים התרחשו תמורות אשר שינו את הדמוגרפיה ברומא. רומא קיבלה אספקה אדירה של עבדים אשר שינו את הדמוגרפיה הרומית והשפיעו בצורה משמעותית על הכלכלה הרומאית.

טיטוס ליווס

טיטוס ליווס היה היסטוריון רומי בן העיר פדואה, אשר חי במאה הראשונה לפני הספירה בין שנת 59 לפני הספירה ועד לשנת 17 לספירה. ליווס הוא מקור משני אשר חי כעשור לאחר מלחמת העבדים השלישית אשר התרחשה בשנת 71 לפני הספירה. הוא נחשב מקור משני משום שחי לאחר האירועים, אולם הזמן הקצר מאוד שחלף מסוף המרידה האחרונה ועד לתחילת עבודתו כסופר, גורמת לו להיות מקור חשוב לחקר התקופה. את מרבית חייו הוא עשה ברומא וכתב מספר חיבורים עד אשר החל לכתוב את החיבור העיקרי שלו, אשר גם חשוב לנושא עבודה זו, " מאז ייסודה של העיר". חיבור זה, חיבור גדול מאוד אשר כולל ספרים רבים, מתאר את ההיסטוריה של העיר רומא מאז היווסדותה ועד למותו של דרוסוס מן המאה בשנת 9 לפני הספירה (ליווס עצמו נפטר בשנת 17 לספירה, זמן לא רב לאחר מכך)³. ככל שהחיבור מתקדם יותר מבחינה כרונולוגית, כך הוא מפורט יותר מבחינת האירועים והפרטים אשר מרכיבים אותם כשם שבנויים ספרים אחרים. זאת משום שבתקופת כתיבת החיבור שלו כבר הייתה מסורת של היסטוריוגרפיה רומית וחיבור זה לא היה חידוש מבחינה זו.

¹ ישראל שצמן, תולדות הרפובליקה הרומית, תולדות העולם הקלאסי, הוצאת מאגנס, 1990, עמ' 243

² שם, עמ' 259

³ ישראל שצמן, אנציקלופדיה של העולם הקלאסי, ספריית מעריב, 1981, עמ' 259.